

Till Vardags under 17 år

Av Sigurd Tullberg

En underlig rubrik tycker du förmodligen. Vad har den med post och frimärken att göra? Men vänta – jag ska strax förklara!

Vardags var en daglig programpunkt i radion från hösten 1970 och fram till den 2 september 1988. Daglig eller kanske borde man säga vardaglig – måndag till fredag. Inte alls grått vardaglig utan vardagsnära och lyssnarnära. Något i stil med »Förmiddag med P 1» men endast halvtimmeslångt. Halv tolv och sedan repris nästa morgon. Fast repriserna föll bort efter några år.

Programmet Vardags kom till på initiativ av Lars Hamberg, men mycket snart blev Berndt Friberg producent för det samma.

Och med Friberg kom frimärken in i Vardags.

Men först några ord om målsättningen. Uppgiften var att ge litet kött på nyhetsbenen. Litet smått och gott kring aktuella begivenheter: utställningar av alla de slag, historiska jubileer, sport och fritidssysselsättningar, film, teater och annat nytt från nöjesvärlden, litteratur med mera. Ofta med anknytning till händelser som annars inte fick plats på annat håll inom radion.

Under många år inleddes Vardags varje sändningsdag med en liten dagsaktuell vers av programmets stående vardagspoet »Vallo», annars lystrande till namnet Sven Valtersson. De små verserna påminde om Stig Dagermans Dagsedlar i litet anspråkslösare folkupplaga. Och varje onsdag avslutades programmet med att Berndt Friberg och »vardagskocken» Lennart Janson gemensamt inför lyssnarnas öron tillagade veckans vardagsmiddag.

Fast Gud må veta att det ingalunda alltid var vardagsmat de bjöd på! Det är kanske bättre att kalla maten för vardagsläckerhet, eftersom inslaget alltid var av god kvalitet. Och även i andra avseenden var

SIGURD TULLBERG är född 1909. Har författat ett 20-tal filatelistiska handböcker o dyl samt topografiska och bibliografiska skrifter, deckare, m m. Redigerat Frimärkets Dags årsbok 1972–1983. Redaktör och utgivare av tidskrifterna Frimärkssamlaren (1941–45) och Nordisk Filateli (1966–76). Skriver frimärkspalten i Svenska Dagbladet sedan 1971 och talade regelbundet 1971–1988 i radions Vardags om frimärksnytt.

Berndt Friberg mycket angelägen att bjuda på god kvalitet.

Berndt Friberg ledde Vardags med stor skicklighet och på ett sådant sätt att medarbetare och medverkande kände trivsel och arbetsglädje.

Vardagsredaktionen bestod utom av Friberg av känt och välkänt radiofolk som Kerstin Thalén, Christina Hagman, Jörgen Almås och Björn Bjelfenstam. För redaktionen gällde att år ut och år in hålla en jämn standard med ett så intresseväckande innehåll som möjligt på de cirka 25 programpunkterna i veckan. Bland de regelbundet medverkande utom redaktionsmedlemmarna märktes sålunda allroundkunnige Alf Åberg, meteorologen Gunnar Rystedt och filmexperten Olle Grönstedt för att nämna några.

Själv började jag medverka i Vardags hösten 1971 och har sedan fått regelbundet prata om nyutkomna frimärken och annat som har med frimärken och frimärkssamlande att göra. Det var mera av en slump att så blev fallet.

Vid en sammankomst i Författarförbundets facksektion Minerva hösten 1971 berättade nämligen en producent från radion bl a om Vardags och dess målsättning. Jag talade med honom efter föredraget. Han tyckte att även frimärken rimligen borde betraktas som ett lämpligt tema för Vardags-program och föreslog att jag skulle kontakta Berndt Friberg.

Det var då slumpen spelade in. Nästa dag – onsdagen den 10 november – var nämligen utgivningsdag för frimärksserien Gammaldags jul. Jag beslöt då att ringa upp Berndt på onsdagsmorgonen och fråga om han hade användning för ett inslag om den dagsaktuella frimärksutgivningen.

Detta beslut fattade jag efter sammankomstens slut i Minerva. På vinst och förlust skrev jag på natten ett manus om den mycket tilltalande frimärksserien. Och tidigt på morgonen ringde jag upp Vardags.

Det var Berndt som svarade och han lyssnade på min entusiastiska beskrivning av de nya märkena.

– Aj, aj, sa han, det låter bra. Men har du ett manus? Vi måste sända i dag. I morron är det ingen nyhet längre.

Jag berättade att jag hade gjort en rätt lång artikel, närmare bestämt drygt tre A4-sidor.

sedan Berndt plockat ut ett annat program inom femminutersramen och flyttat detta till morgondagen. Tre kvart senare gick mitt första frimärksprogram i Vardags.

Efter den dagen har jag haft nöjet berätta om alla svenska frimärksnyheter fram till den dag då Vardags lades ner. Även andra evenemang som hade anknytning till frimärken och bedömdes av allmänt intresse fick plats på programmet. Som exempel kan nämnas Frimärkets Dag, förbundskongresser, speciellt intressanta frimärksauktioner och kuriosa inom frimärksvärlden.

Icke minst det sistnämnda – kuriosa – måtte ha roat lyssnarna, eftersom jag fick prata om sådant som ett slags sommarlätta och lättsmälta programinslag. Det inträffade många somrar. Sammanlagt blev det ett par hundra program under de sjutton åren hos Vardags.

Berndt Friberg, producent för radions dagliga Vardags-program, intresserade sig mycket för frimärkssamlandet. Här leder han arbetet i en av Frimärksfrämjandets riksfrågetävlingar. Från vänster: Stig Nilebrant, Barbro Skillinghaug, Berndt Friberg, Sigurd Tullberg och Hans Jedsby. FotoYngve Hellström.

– Alldeles för mycket, tyckte han. Men ta en taxi och kom hit, så får vi se om vi kan stryka ner det till fem minuter.

Nåja, jag kom upp, provläste och strök det som måste strykas av tidsmässiga skäl,

– Frimärken är ett underbart ämne, säger Berndt Friberg på tal om erfarenheterna från den långa tid han var producent och programledare för Vardags.

Det är också min uppfattning att ett så-

dant ämne som frimärken och frimärksamlande ger många möjligheter att plocka fram kulturhistoriskt och allmänintressant stoff. Det har man märkt inom tidningsvärlden, som på åtskilliga håll håller sig med frimärksspalter, frimärksrutor och allt vad de kallas för.

Inom radion är det väl närmast Bertil Forsman som i många intervjuer och större reportage ger glimtar från samlarvärlden. Men efter mitt förmenande är behovet stort efter ett veckoprogram i stil med Vardags som ägnade sig åt det alltid aktuella området fritidsverksamhet.

Hur det begreppet skall tolkas kan förvisso bli föremål för diskussion. Det viktiga är dock att önskemål om ett sådant program föres fram av förbund och föreningar inom hobby- och samlarområdena till Sveriges Radio och/eller vederbörande lokalradio.

Den första frågan är förmodligen vad förslagställarna önskar konkret. Vad ska frimärksprogrammen ungefärligen innehålla, vilken omfattning tänker man sig, är materialet rikstäckande eller mest av lokalt intresse osv.

I all anspråkslöshet vill jag visa ett exempel på innehåll och omfattning på ett inslag i Vardags den 28 mars 1988 (märkena gavs ut den 29 mars). Det är ett 5-minutersanförande om de just utkommande Nya Sverige-märkena. Mera utförligt behandlas omständigheterna kring utgivningen i Postryttaren 1988, sid 11–25.

Programinslag i Vardags den 28 mars 1988

»I morron firar Posten en händelse som inträffade för precis 350 år sedan och som uppmärksammas på mångahanda sätt. Det var två kanonbestyckade svenska fartyg som landsatte ett antal svenskar och finnar på Paradisudden ett stycke in i Delawarefloden eller South River som den kallades på den tiden.

Skeppen var »Calmare Nyckel» och »Fogel Grip» och hade skickats ut från Sverige för att inleda handelsutbyte med indianerna på uppdrag av rikskansler

Axel Oxenstierna. Detta hände den 29 mars 1638. Svenskarna kom på god fot med dom infödda, köpte stora landområden av hövdingarna och utstakade Nya Sverige. 350-årsminnet av kolonins grundande firas utom av Sverige också av Finland och USA och dom tre ländernas postförvaltningar ger i morron ut ett gemensamt frimärke i alla tre länderna samtidigt – en unik manifestation.

Märket som har en ovanlig bredd – 62,5 mm – har tecknats av Göran Österlund i litet naivistisk stil och visar hur nordborna köpslår med indianerna. Märket avbildar också en gammal karta över Nya Sverige-kolonin samt floden med dom båda fartygen. Samma bild på alla tre ländernas märke fast det amerikanska har krympts något på bredden. Gravör är Lars Sjöblom. Det amerikanska frimärket har valören 44 c, det finska 3 mark och det svenska 3:60.

Det svenska postverket ger dessutom ut ett häfte NEW SWEDEN, som dels innehåller det nyssnämnda gemensamma frimärket, dels fem andra märken, alla i valören 3:60.

Medan det gemensamma frimärket visar en händelse ur Nya Sveriges korta historia – Sverige fördrevs från kolonin av holländarna redan 1655 – så är meningen att med dom övriga märkena i häftet visa något av Sveriges bidrag till USA:s utveckling på olika områden. Ett av märkena visar ett självporträtt av konstnären och svenskättlingen Olof Krans, som räknas bland dom främsta naivisterna i amerikanskt måleri. Märket återger också ett motiv från Bishop Hill i Illinois, målat av Krans 1855. Namnet har platsen fått av den i mitten av 1840-talet från Biskopskulla i Uppland invandrade religiösa sekten Erik-Jansarna, så kallade efter sin ledare Erik Jansson. Denne mördades för övrigt av en av sektens före detta medlemmar, som inte gillade att Jansson uppvaktade hans hustru. Lennart Forsberg har utfört förlagan till märket och Czeslaw Slania har graverat.

Dom övriga fyra märkena visar lika

många om än inte lika spektakulära exempel på svenskt inflytande och svensk kultur. Sålunda avbildas den berömde dikteren Carl Sandburg tillsammans med den lika berömda sångerskan Jenny Lind på ett märke formgivet av Lennart Forsberg och graverat av Martin Mörck.

Inte helt oväntat finner vi Charles Lindbergh och hans flygplan »Spirit of St. Louis» under inflygning över franska kusten den minnesvärda majdagen 1927. Österlund har varit formgivare och Mörck gravör. Nästa märke visar astronauten Alan Bean promenerande på månen iförd hasselbladskamera. I det här fallet är kameran huvudperson. Märket har formgivits efter foto taget av Beans kamrat Charles Conrad med vissa ändringar av Österlund. Czeslaw Slania har graverat. Det sjätte och sista märket återger en scen framför målburen i en ishockeyrink med svenska spelare i en NHL-match. Här har Österlund svarat för formgivningen och Sjööblom för gravyren.

I morron utkommer också en serie Kusthavet där dom tre frimärkena visar tre utrotningshotade djurarter, nämligen gråsäl, havsörn och ål. Kusthavet har kallats en av våra rikaste naturmiljöer, en näringsrik barnkammare för djuren som lever där.

Ingalill Axelsson har tecknat dom fina förlagorna och Lars Sjööblom har utfört gravyren. Sälen och havsörnen ges båda ut i valören 2:20 och tillhandahålles sammanhängande i häften, medan ålen i valören 4:40 säljes i rullar.

Denna utgivning med utrotningshotade djur får betraktas som en värdefull kultur-gärning. Tidigare har Posten gett ut märken på detta tema i utgåvorna Polarräv 1983, Fjällvärld 1984, Levande natur 1985 samt Äng och hage 1987. Och i morron alltså Kusthav.»